

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๙

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสังโยคอย่างไร ฯ และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ
๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร ฯ อย่างไหนใช้ในสนธิอะไรบ้าง ฯ อลาพูนว ในคำว่า “อลาพูนว สารเท” เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. คุณนามชั้นวิเสส มีอะไรเป็นเครื่องสังเกตุ ฯ
  - ข. ปณฺณรสี แปลว่าอะไร ฯ เป็นสังขยาชนิดไหน ฯ
  - ค. สติมนตุ ในปฐมวิภคิตติ และทุติยวิภคิตติ มีรูปแจกอย่างไร ฯ
  - ฌ. อุมห ศัพท์ เฉพาะภคฺฐวิภคิตติ มีรูปแจกอย่างไร ฯ
  - ง. ก็ ศัพท์ มีวิธีแจกอย่างไร ฯ
๔. อุปุปาทยีสุ เป็นวาทกอะไร ฯ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้
  - ก. โสโก วา ภยํ วา ชายนฺติ ฯ
  - ข. เอวํ กนิฏฺเฐน ตโย สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตฺตา ฯ
  - ค. เอวํ ฌมฺเม เทสิยนฺเต มหาชนสฺส ฌมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ ฯ
๕. ปุริสฆาตโก (ปุศุคฺโล), นหานํ (อุทกํ) และ อานนฺโท ในคำว่า “โก นุหาโส กิमानนฺโท” คำไหน เป็นรูป สาธนะ และปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ
๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้าง เป็นนามล้วน ฯ สมาสไหนบ้าง เป็นคุณล้วน ฯ และสมาสไหนบ้าง เป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ ฯ รชสฺสิโร (ราชา), โสกาภิกฺกโต (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ
๗. ปัจจัยในตฺทริตไหนบ้าง ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้ ฯ จดทุกัก, ทิกฺกุชฌมฺมิโก (อตุโถ) ลงปัจจัยอะไร ในตฺทริตไหน จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

---

๑. ในพยัญชนวรรค มีหลักการสังโยค ดังนี้
 พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว
 ยกเสียแต่ตัว ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข ฉ จ ฎ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฃ ฅ ง จ ฉ ใช้สังโยค
 ไม่ได้ ฯ
๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร คือ อาเทโส ได้แก่ การแปลงสระ
 แปลงพยัญชนะ หรือแปลงนิคคหิต เป็นพยัญชนะ ส่วนวิกาโร ได้แก่
 การแปลงสระเป็นสระเท่านั้น
 อาเทโส ใช้ในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และนิคคหิตสนธิ
 ส่วนวิกาโร ใช้ในสระสนธิอย่างเดียว ฯ
 อลาพูนเฆ ในคำว่า “อลาพูนเฆ สารเท” เป็นวิการสระสนธิ ตัดเป็น
 อลาพุนิ - อิว เมื่อลบสระหน้า คือ อิ ที่ อลาพุนิ แล้ววิการ คือ แปลง อิ ที่ อิว
 เป็น เอ ต่อเป็น อลาพูนเฆ ฯ
๓. ได้ตอบคำถาม ต่อไปนี้ คือ
 ก. คุณนามชั้นวิเสส มี ๓ คือ อีย และ อียิสุสภ ปัจจัยในเสฏฐัตถิต
 หรือมีอุปสัค เช่น อติ เป็นบทหน้า เป็นเครื่องสังเกต ฯ
 ข. ปณฺณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ ฯ เป็นสังขยาชนิดปุณฺณสังขยา ฯ
 ค. สติมนตุ ในปฐมาวิกัตติ และทุติยาวิกัตติ มีรูปแจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ป.	สติมา	สติมนฺตา สติมนฺโต
ท.	สติมนฺตํ	สติมนฺเต สติมนฺโต

ฅ. อมฺห ศัพท์ เฉพาะฉฐฐวิภคฺติ มีรูปแจกอย่างนี้

	เอก.	พหู.
ฉ.	มฺยหํ อมฺหํ มม มํ เม	อมฺหากํ อสมฺหากํ โน

- ง. ก็ ศัพท์ (ไกร, อะไร) คงเป็นรูป ก็ อยู่ในนปุงสกฺลิ่งค์ ปฐมาวิภคฺติ และทุตยวิภคฺติ เอกวจนะเท่านั้น นอกนั้นแปลงเป็น ก แล้วแจกในไตรลิ่งค์เหมือน ย ศัพท์ ฯ
๔. **อุปฺปาทยีสฺสุ** เป็นเหตุกัตตฺวาจก ฯ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ อุ บทหน้า ปทฺ ธาตุ ในความถึง ลง ฅย ปัจจยฺ ปัจจยฺที่เนื่องด้วย ฅ ลบ ฅ เสีย เหลือไว้ แต่ ย ลง อุ อชฺชตตนิวิภคฺติ แปลง อุ เป็น อีสฺสุ ฯ ได้แก่คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้ คือ
- ก. แก่เป็น โสโก **จ** ภยํ **จ** ชายนฺติ หรือแก่เป็น โสโก วา ภยํ วา **ชายติ** ฯ
- ข. แก่เป็น เอวํ กณฺฐเจเน **ติสฺสฺส** สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตฺตา ฯ
- ค. แก่เป็น เอวํ ฅมฺเม **เทติยฺมาเน** มหาชนฺสฺส ฅมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ ฯ
๕. **ปฺริสฆาตโก (ปฺคุคฺโล)** เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ ฅวฺ ปัจจยฺ ตั้งวิเคราะห์ว่า ปฺริสฺ ฆาเตตฺติ ปฺริสฆาตโก (ปฺคุคฺโล) ฯ
- นุหฺนํ (อุทกํ) เป็นกัตตฺรูป กรณฺสาธนะ ยฺ ปัจจยฺ ตั้งวิเคราะห์ว่า นุหฺนยฺเต เตนฺติ นุหฺนํ (อุทกํ) ฯ
- อานนฺโท ในคำว่า “โก นุ หาสฺ กิมา นนฺโท” เป็นภาวรูป ภาวฺสาธนะ ลง อ ปัจจยฺ หรือลง ฅ ปัจจยฺ ตั้งวิเคราะห์ว่า อานนฺทนํ อานนฺโท ฯ
๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้นนั้น
- ทิกฺุสฺมาส และทวันทวสฺมาส เป็นนามล้วน

พหุพหิสมาส เป็นคุณล้วน

กัมมชารยสมาส ตัปฺปฺริสสมาส และอัปยยิภาวสมาส เป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ ฯ

รชสฺสิโร (ราชา) เป็นฉัฏฐิภินนาธิกรณพหุพหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า
 รโช สิริสิ (สิริสมิ) ยสฺส โส รชสฺสิโร (ราชา) ฯ

โสกาภิกฺกโต (ปุริโส) เป็นตติยัตตปฺปฺริสสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า โสเคน
 อภิกฺกโต โสกาภิกฺกโต (ปุริโส) ฯ

๗. ปัจจัยในตัดทิตที่ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยา มี ๓ ตัททิต คือ

๑. ปัจจัยในปุรณัตทิต ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

๒. ก ปัจจัย ในสังขยาตัดทิต

๓. ฐา ปัจจัย ในวิภาคตัดทิต

จตุกกํ ลง ก ปัจจัย ในสังขยาตัดทิต ตั้งวิเคราะห์ว่า จตุคฺตาริ ปริมาณานิ
 อสฺสาติ จตุกกํ ฯ

ทิกฺกฺชรมฺมิโก (อตุโถ) ลง ฉิก ปัจจัย ในตรตยาทิตตัดทิต ตั้งวิเคราะห์ว่า
 ทิกฺกฺชรมฺเม ปวตฺตตฺติติ ทิกฺกฺชรมฺมิโก (อตุโถ) ฯ